

Verslag van een bezoek aan de interparlementaire vergadering van de subcommissie voor de mensenrechten tgv 75 jaar UVRM (29-11 2023)

Verslag van het eerste deel van de conferentie door: Janny Bakker (CDA)

Op woensdag 29 november organiseerde de subcommissie van mensenrechten van het Europees parlement in Brussel een ontmoeting met nationale parlementen om de 75^e verjaardag van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) te vieren. Het thema van de meeting was: "Wat maakt mensenrechten universeel?"

Voor mij was het de eerste keer dat ik als lid van de Eerste Kamer aan een internationale interparlementaire conferentie deelnam. Ik was onder de indruk van de voorbereiding door Marissa de Rooter, medewerker van de Eerste Kamer. Alle praktische zaken werden voor mij geregeld en er lag ruim op tijd een keurig samengesteld pakket aan informatie in mijn postvak.

Samen met mijn collega Henk Marquart Scholtz (BBB) reisde ik dinsdagavond al af naar Brussel. Hij bleek een ervaren Brusselreiziger te zijn en dat was voor mij heel relaxed. Niks zoeken naar het juiste perron, een taxi naar het hotel en het Antall gebouw in Brussel. Ik hoefde alleen maar achter hem aan te lopen. Intussen hadden we ook ruim de tijd voor een nadere kennismaking en dat was minstens zo plezierig.

Een beetje onwennig schoof ik woensdagochtend aan in de enorme zaal. Ik maakte voorafgaand aan de vergadering kennis met parlementariërs uit diverse Europese landen en met Nederlandse vertegenwoordigers van de Eerste en Tweede Kamer in Brussel. Stipt op tijd begon Roberta Metsola, voorzitter van het Europees parlement, met haar openingsspeech.

Ze was nog maar net begonnen of er stak een luid geschreeuw op in de zaal. Een groep aanwezigen riep luidkeels leuzen als "stop genocide" en zwaaide met een Palestijnse vlag. Het leek wel een soort flashmob. Steeds meer mensen stonden op en begonnen leuzen te roepen. Roberta probeerde de orde te herstellen, maar zonder resultaat. Mij raakte het hele gebeuren diep. Vooral één man, die voortdurend riep dat zijn kinderen uit Gaza weggehaald moesten worden. Dat zij ook mensenrechten hadden, net als wij. Ik zag de wanhoop op zijn gezicht. Voor mij maakte deze gebeurtenis in één keer heel duidelijk waar deze 'viering' van 75 jaar UVRM over ging. Henk zat naast mij en hij dacht er heel anders over: "Demonstreren doe je buiten. Je gaat geen vergadering verstoren". Ik begreep zijn visie wel, maar bij mij riep de 'verstoring' een diep gevoel van urgentie op om – ongeacht politiek gelijk of ongelijk – altijd individuele mensenrechten te blijven zien en beschermen.

Udo Bullmann, voorzitter van de subcommissie voor mensenrechten van het Europees Parlement, sprak de demonstranten toe. Hij benadrukte dat mensenrechten universeel zijn, maar ook dat mensenrechten steeds onder druk staan en dat we met elkaar een dialoog moeten aangaan. Na een poosje verstomde het protest en ging de vergadering verder.

Roberta Metsola benadrukte dat we niet moeten vergeten hoever we al gekomen zijn. Maar ook hoe noodzakelijk de bescherming van mensenrechten nog altijd is. De situatie in Oekraïne en de situatie in Israël en Gaza maken duidelijk hoe belangrijk het is om onze solidariteit te tonen. Om op te staan tegen terrorisme. Om gijzelaars weer naar huis te laten gaan. Om steun te geven aan de mensen in Gaza. We hebben als parlementariërs een verantwoordelijkheid om iets te doen tegen onrecht.

David McAllister, voorzitter van de commissie van buitenlandse zaken van het Europees Parlement, stelde dat de Universele Verklaring over respect voor waardigheid en rechten van elk individu gaan en dat dit geen abstract idee is.

Volker Türk, Hoge commissaris voor de mensenrechten van de VN, voegde eraan toe dat het onvoorstelbaar is wat er in Gaza gebeurt. Hij hoopte op een verlengd staakt het vuren. Ook deelde hij zijn zorg om de situatie in Oekraïne.

Hierna kwamen er diverse gastsprekers aan het woord, waaronder **Esmeralda Arosemena de Troitino** van de inter-Amerikaanse commissie voor mensenrechten, **Indrissa Sow**, van de Afrikaanse commissie voor mensenrechten, **Eamon Gilmore**, EU vertegenwoordiger voor mensenrechten, **Mattias Guyomar**, rechter bij het Europese Hof voor de mensenrechten en **Matteo Mecacci**, Directeur van het OSCE bureau voor democratische instituties en mensenrechten.

Ik noteerde een aantal hoofdlijnen die deze gastsprekers naar voren brachten:

De geschiedenis leert ons belangrijke lessen

De UVRM kwam na een verschrikkelijke periode van oorlog en genocide. Sindsdien is er veel ten goede veranderd. De toegang tot gezondheid en onderwijs verbeterde. Het kolonialisme verdween.

De Europese unie is gebaseerd op mensenrechten

We zijn allemaal gelijk in waardigheid en mensenrechten. Dat is een wet. Geen onderwerp voor discussie. Het is pijnlijk om te zien wat er nu gebeurt. In onze eigen regio draagt ook het populisme daaraan bij, onder meer in de afkeer ten opzichte van vluchtelingen, mensen die niets anders hebben gedaan dan zoeken naar een beter leven. Mensen zijn altijd op de vlucht geweest. Migratie is van alle tijden. We moeten optreden tegen mensenrechtenschendingen aan de grenzen.

Racisme en discriminatie zien we ook in Europa. Twee derde van mensen van Afrikaanse afkomst in Europa ervaren dit. Ook racistisch politieke retoriek/haat speech, moslim haat, antizionisme is aan de orde van de dag. Er moet snel een antiracisme actieplan geïmplementeerd worden.

We spelen als Europa een rol in de digitale ruimte (vrij en open online ruimte). Het is een mogelijkheid voor Europa om dit langs de lat van de mensenrechten te leggen. Ook voor regelgeving rond Artificial Intelligence (AI). Daar moeten we nu al mee beginnen, anders is het te laat.

Klimaatverandering raakt mensen die het meest kwetsbaar zijn en die het minst hebben veroorzaakt. Ook hier is aandacht nodig voor bescherming van mensenrechten.

Wat maakt mensenrechten universeel?

- Ze zijn van ons allemaal.
- Geen enkel mensenrecht is optioneel.
- Ze scheppen wetten die rechtvaardig zijn.

Het rechtssysteem in een aantal landen erg zwak

De doodstraf is in 27 Afrikaanse landen volledig afgeschaft. In 15 landen is er een moratorium. Mensenrechtenorganisaties willen daar vooral een herstellende visie, die uitgaat van recht op leven. Geen wraakzuchtige visie.

Bij fundamentele mensenrechtenproblemen denken we vaak aan ver weg. Maar het gaat ook om recht op wonen, werken, toegang tot onderwijs etc. Als dat mensen wordt ontnomen, dan wordt het heel reëel. Je kunt het een niet belangrijker vinden dan het ander.

Fundamentele mensenrechten in tijden van transities

We vieren een verjaardag op een moment dat de wereld in grote transities zit, zoals de klimaatverandering. We zien polarisatie. De ruimte voor het maatschappelijk middenveld wordt beperkt. We leven in een periode van haat. Democratie en totalitarisme botsen met elkaar. Er is gebrek aan respect voor de veiligheid van anderen. Dit leidt tot het doden van burgers en kinderen

en tot de ene mensenrechtenschending na de andere. Het is niet onze cultuur die ons bepaalt. Mensenrechten zijn universeel, zonder uitzondering.

Redenen tot hoop

De EU neemt maatregelen via digitale diensten. Er komt steeds meer wetgeving vanuit de EU over sociale verantwoordelijkheid van bedrijven. De migratie stelt ons voor grote uitdagingen.

We moeten niet alleen de UVRM vieren en denken wat er de laatste 75 jaar is bereikt, maar we moeten ook denken aan de toekomst. 100 jaar UVRM moet een mijlpaal worden. Dat moeten we strategischer aanpakken, minder op korte termijn plannen, zoals de vijfjaren plannen. Vooruitgang m.b.t. mensenrechten gaat soms pijnlijk traag. Er zijn kansen om naar een "mensenrechteneconomie" door te groeien. De UVRM is onze beste gids voor een vreedzame, duurzame wereld.

De EVRM is het Europese project om op een efficiënte manier het doel te verwezenlijken. De mensheid is één. Eén geheel. Kwetsbaar en onverwoestbaar. Dat willen we beschermen. Dat mag ons niet verdelen, maar moet ons juist bij elkaar brengen.

We hebben een verantwoordelijkheid om mensenrechten te beschermen en te promoten en we hebben daarvoor een breed mandaat, ook als het gaat om de rol van vrouwen, gendergelijkheid etc.

Na de gastsprekers kwamen mensenrechtenactivisten aan het woord, waaronder **Khin Ohmar** van Myanmar, die een indrukwekkend betoog hield over de moed van mensenrechtenactivisten in Myanmar.

Na haar sprak **Tony Germain Nkina**, advocaat en mensenrechtenverdediger uit Burundi. Hij vertelde wat het voor hem betekende om steun en solidariteit te ervaren als je zo lang alleen in een cel zit en deed een indringende oproep voor collega mensenrechtenactivisten, die nog steeds niet vrij zijn: "Ga naar hun gevangenis, breng hun zaak onder de aandacht van verantwoordelijke regering, spreek je luid en duidelijk uit, vraag om vrijlating, roep de autoriteiten in Burundi op om hun zaak op te schorten".

Hij gaf aan dat de regering vaak als kritiek had dat Europa westerse waarden zou willen opdringen. Hij zei met nadruk: "Dat klopt niet! Wij geloven in die waarden! Mensen verliezen hun leven of hun vrijheid omdat ze die waarden verdedigen!"

Abdelkhalig Shaib, een Sudanese advocaat en mensenrechtenverdediger, vroeg om aandacht voor de levensomstandigheden in Sudan, waar de crisis heeft geleid tot zware schendingen van de mensenrechten, vooral van meisjes en vrouwen. Dit heeft geleid tot veel vluchtelingen, ook naar Europa. De VN wil een onafhankelijke onderzoekscommissie naar Sudan sturen. Dat is een belangrijke stap voorwaarts. Er moet gekeken worden naar stabiliteit in de hoorn van Afrika, breder dan Sudan. We moeten voorkomen dat de oorlog zich uitbreidt en de vluchtelingenstroom coördineren. Ook zal er aan *fact finding* gedaan moeten worden, zodat schuldigen kunnen worden gestraft.

Parasto Hakim uit Afghanistan sprak haar wanhoop uit over de situatie van meisjes en vrouwen in Afghanistan: "Zij hebben geen recht om onderwijs te volgen. Ze zijn uitgesloten van universiteiten. En dat voor het oog van de hele wereld. Meisjes en vrouwen scheren hun wenkbrauwen en haren af, zodat ze minder aantrekkelijk zijn voor een gedwongen huwelijk. Via het internet probeert zij meisjes en vrouwen in Afghanistan ook lessen te geven over universeel recht. Zij vragen zich af waarom de vrije wereld niets doet, waarom de wereld hen negeert. Stop met zeggen dat er geen alternatief is voor de Taliban. Daarmee steunt u niet alleen hun ideologie, maar ook alle andere terroristische organisaties. Europese landen geven nog steeds visa aan de Taliban. Leg hen een

reisverbod op. Ze hebben alle mensenrechten geschonden die we vandaag vieren. Hun plek is niet aan het hoofd van mijn land. Hun plek is voor het internationale strafhof”.

Voor deze moedige mensenrechtenactivisten was er een luid applaus en er waren bemoedigende woorden van de voorzitter **Udo Bullmann**: “Mensenrechten zijn individueel, maar ook gemeenschappelijk. Veiligheid is fragiel. Hoe complex de situatie van vluchtelingen ook is, mensenrechten moeten ons kompas blijven. Mensenrechtenactivisten zijn hoeders daarvan, maar zij lopen risico’s. We moeten samenwerken, zodat ze kunnen blijven volharden in situaties van pesterijen, fysieke bedreigingen, etc. De UVRM is vandaag net zo essentieel als 75 jaar geleden”.

In de Q&A sessie die volgde op alle sprekers namen diverse parlementariërs het woord. Bijna niemand deed dit binnen de twee minuten spreektijd die ze daarvoor hadden, tot zichtbare irritatie van de voorzitter. De eerste minuut spreektijd ging in bij de meeste sprekers al op door het zichzelf voorstellen. Ik vond het gênant, na alle indrukwekkende verhalen die we kort daarvoor hadden gehoord.

Ik noteerde een paar punten die mij relevant lijken voor verdere overdenking:

- De subcommissie voor de mensenrechten in het Europees parlement is geen gemakkelijke commissie. Het is een commissie met een morele agenda. We kunnen niet gelijk een oplossing vinden voor alle grote vraagstukken. Dat zorgt voor stress. Deze commissie staat ook onder druk vanwege het klimaat dat vandaag de dag in Europa heerst (reaalpolitiek). We zien soms subtiele pogingen om de mensenrechtenagenda in het parlement te ondermijnen. Het wordt moeilijker voor NGO’s om in het parlement aanwezig te zijn. Maar we zijn wel bondgenoten. We moeten hier een alliantie smeden. We zitten in dezelfde loopgraven. We moeten ons samen inzetten voor mensenrechten.
- We moeten aan introspectie doen, kijken naar onszelf. Hebben we ons als internationale gemeenschap wel van onze taak gekweten?
- De leden van de Taliban zijn terroristen. We zullen ze niet erkennen. Ze hebben apartheid opnieuw ingevoerd. We proberen vrouwen zoveel mogelijk te beschermen.
- We werken tegen het digitaal verspreiden van haatdragende taal en desinformatie.
- Universeel betekent voor iedereen. Maar welke groep mensen valt onder ‘iedereen’? Mensen die hoe dan ook mensenrechten hebben (onderwijs, nationaliteit, vrije partnerkeuze) en mensen die die rechten niet zouden kunnen genieten? Voor hen maakt de verklaring het verschil. Het gaat om de minst geprivilegieerden, de meest kwetsbaren.
- Mensenrechten worden door veel landen als iets ‘westers’ gezien. Maar in de redactiegroep van de UVRM was 2/3 niet westers. Laten we dat niet vergeten.
- Laten we binnen én buiten Europa strijden tegen populistten en extremisten. We moeten hard werken als we willen dat de UVRM kracht behoudt.
- We moeten bij de hervorming van het Europese asiel en migratiebeleid oproepen om te handelen in de geest van de UVRM. Dat betekent ook respect van menselijke waardigheid aan de grenzen.
- Degenen die het zwakst zijn in onze samenleving moeten op onze bescherming kunnen rekenen.
- Mensenrechten zijn niet opgelegd aan de internationale gemeenschap. Integendeel. Het is een gedragscode waar we ons allemaal aan moeten houden. De EU moet haar rol hierin blijven spelen.
- Er moet aandacht komen voor de etnische zuivering in Nagorno Karabach. De Europese Unie moet een algemeen geldende regeling voor rechten van minderheden vastleggen.
- Stigmatiseren van mensen is ook in strijd met de UVRM.

Juan Fernando Lopez Aquilar (voorzitter van de commissie van burgerlijke vrijheden justitie en binnenlandse zaken van het Europees Parlement) sloot de bijeenkomst af en nam daar – terwijl iedereen zich al klaarmaakte voor de lunch – iets teveel tijd voor. Ik noteerde als slotzin: “We zijn allemaal constitutionele democratieën. Dat is waar Europa over gaat.”

(Korte) notities van het tweede deel van de conferentie door: Henk Marquart Scholtz (BBB)

Jutta Urpilainen, Commissioner for International Partnerships, EC

"Recht op demonstratie staat onder druk. De jeugd moet meer deelnemen aan het nemen van politieke beslissingen. De EU helpt daarbij. Zie ook het EU NGO Forum on Human Rights volgende week".

Amina J. Mohammed, UN, Deputy Secretary-General.

"Transformatie is nodig door middel van Human Rights".

Agnes Callamard, Amnesty International.

Spreekt over Gaza en Hamas (en gebruikt daarbij de door Hamas opgegeven cijfers van slachtoffers).

Dmitry Mouratov, Rusland, Novaya Gazeta. Nobel Prijs Winnaar.

Spreekt over zijn grote zorg over de Russische oorlog tegen Oekraïne en de moeilijke positie van journalisten in Rusland.

Oleksandra Matviychuk, Center for Civil Liberties, Ukraine.

Zij houdt een pleidooi om Oekraïne te steunen tegen Russen.

"Kunnen we op de wet bouwen of is enkel rauw geweld de belangrijkste factor? Vrijheid en democratie moeten worden beschermd. Tegenwoordig zijn mensen geen producenten meer van Human Rights, maar consumenten. De huidige generatie verruimt vrijheid voor een illusie van veiligheid en eigen gemak. Beslissingen moeten op Human Rights zijn gebaseerd en niet op eigen gemak.

Russen worden nooit gestraft voor hun schendingen van de mensenrechten en geloven dat ze overal ongestraft voor hun misdaden kunnen handelen. Dit is een oorlog tussen twee systemen: onderdrukking en Human Rights. Rusland propageert het recht van de sterkste. Als Rusland slaagt zal het andere wereldleiders overtuigen dat ze ongestraft hun gang kunnen gaan.

Vrede komt niet – in Oekraïne – als Oekraïne ophoudt met vechten. Dan wordt het een bezetting, die slavernij betekent: verdwijningen, concentratiekampen, massagraven en verkrachtingen".

Indrukwekkend verhaal!!!